

The Barenblat Trial

Time Magazine, Friday, Mar. 22, 1963, Israel: Jew Against Jew

In the four-month trial of Adolf Eichmann, one dark chapter of the Nazi holocaust was never fully brought out: the rule of Nazi-organized councils of Jewish elders in European ghettos. Backed by their own high-booted Jewish police, the councils compiled death lists of Jews and rounded up their own people for deportation to Nazi extermination camps. Refusal to help Eichmann's "transportation" experts would have meant immediate death, but always there was the agonizing moral dilemma: even under duress, was cooperation not betrayal? Last week Israeli Prosecutor David Libai gave the state's answer in the first trial of a Jewish policeman who served the Nazis. Its answer was yes.

In the dock of a tiny, drab Tel Aviv courtroom, head buried in his hands, sat the assistant conductor of the Israel National Opera. Hirsch Barenblat, 48, former commander of the Jewish police in Bedzin, Poland. For two years after he managed to get to Israel in 1958, Barenblat attracted no particular attention. Then, during introductions at a concert in a kibbutz, a member of the audience suddenly leaped up and shouted: "Barenblat, I remember you! You murdered Jews!" The concert broke up amidst angry confusion. In 1961, after a police investigation, Barenblat was arrested and charged under the Israeli law punishing Nazis and their collaborators who were members of "hostile organizations" - the same law under which Eichmann was tried as a Gestapo member, and which the government now wants extended to include the Jewish police. In Barenblat's case, the maximum penalty would be seven to ten years in prison on each of twelve specific accusations of persecution.

On the opening day of what looked to be a drawn-out trial, a Tel Aviv carpenter tearfully recalled that Barenblat's Jewish police once trooped back from a round-up in Bedzin "loudly singing, as if from a victorious engagement." described how they herded Jewish men, women and children into trucks headed for Auschwitz. "Even the streets wept," the witness said. Prosecutor Libai conceded that Barenblat saved "maybe ten or 20 Jews," but added: "This court will have to decide whether to save his own soul he was entitled to carry out the tasks of the Jewish police."

Defense Attorney Arieh Rosenblum, supporting Barenblat's plea of innocence, said that his conduct was justifiable, and argued that he was acquitted of collaborationist charges after the war... by a " Polish court. "The Jewish police." Rosenblum said, "cannot be regarded as hostile to the Jewish people. Their intention was not hostility. They did not seek to exterminate Jews; they served what they deemed the best interests of the Jewish community under the worst possible circumstances."

Collaborator or Would-Be Rescuer? The Barenblat Trial and the Image of a Judenrat Member in 1960s Israel, Avihu Ronen, Hadas Agmon, Asaf Danziger pp. 120-1

. . . due to Barenblat's high position and the attempt to impose comprehensive culpability on all Judenrat members, his trial became an important milestone in the development of Holocaust memory as it pertained to the Jewish leadership of the time. In Barenblat, the principle question raised throughout was the essence of the Judenrat and its members, and this may have been the only attempt to respond to it.

The trial took place before two instances. First, the case was tried in the Tel Aviv District Court before Judge Haim Ehrlich (together with Yaakov Gavison and Michael Harpazi), from March 11, 1963 to the concluding summations on October 17, 1963, and the verdict on February 5, 1964. The District Court convicted Barenblat, sentencing him to five years in prison. Barenblat's appeal was then heard by a special panel of the Supreme Court: Chief Justice Isaac Olshan; Justice Haim Cohn, who earlier as Attorney General had been the prosecutor in the Kasztner trial; and Justice Moshe Landau, who had been the presiding judge at the Eichmann trial in the District Court. On May 1, 1964, the Supreme Court exonerated Barenblat.

The two rulings were materially different from one another and reflected the problematic nature of any attempt to resolve the relevant issues in a judicial setting. Additionally and principally, however, they showed how problematic it was to determine the true image of the Judenrat as reflected in the memory of the survivors.

1) רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה ה

נשים שאמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחת מכן ונטמא אותה ואם לאו נטמא את כולכן יטמאו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל, וכן אם אמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו נהרוג כולכם, יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל, ואם יחדוהו להם ואמרו תנו לנו פלוני או נהרוג את כולכם, אם היה מחוייב מיתה כשבע בן בכרי יתנו אותו להם, ואין מורין להם כן לכתחלה, ואם אינו חייב מיתה יהרגו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל.

2) רמב"ם יד החזקה הלכות רוצח ושמירת נפש פרק א (יד)

כל היכול להציל ולא הציל עובר על (ויקרא י"ט ט"ז) לא תעמוד על דם רעך וכן הרואה את חבירו טובע בים או ליסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו או שישכור אחרים להצילו ולא הציל או ששמע גוים או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנין לו פח ולא גלה אוזן חבירו והודיעו או שידע בגוי או באנס שהוא קובל על חבירו ויכול לפייסו בגלל חבירו ולהסיר מה שבלבו ולא פייסו וכל כיוצא בדברים אלו העושה אותם עובר על לא תעמוד על דם רעך:

3) כל הכתוב לחיים (טוביאס) / עמוד שיח

שאלה ו: המותר להשתתף ב"מועצת-יהודים" (יודנראט) או ב"מיליציה יהודית" שהוקמו ע"י הצורך במטרה לשמש כלי עזר בביצוע שיטתי ושקט של מלאכת ההשמדה תוך כדי השליית הציבור כאילו אין סכנה לחייהם? האם מותר לסייע בריכוז לתוך גיטאות, באירגון הקהלה, בשמירת הסדר ובארגון עבודת-כפייה למען הצורך ולספק לצורך רשימות של בעלי רכוש, בלי השכלה, בעלי מלאכה ואחרות? והאם מותר למנוע מהציבור מידע בדבר קיומם והפעלתם של מחנות ההשמדה?

תשובה: ...

פסק הרמב"ם: "כל היכול להציל ולא הציל... או ששמע גויים או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנין לו פח ולא גילה אוזן חבירו והודיעו... עובר על לא תעמוד על דם רעך" - לכאורה ניתנת להצדקה על סמך העקרון הנ"ל, לשם הצלה משוערת רבה ורחבה יותר. מאידך - ניתן גם לטעון נגד שיתוף פעולה מכל סוג שהוא, שכן יש בו, משום סיוע למלאכת ההשמדה ובתור שכזה הוא בגדר "אביזרייהו של שפיכות דמים", שמין הדין להימנע ממנו ולו אפילו במחיר נפש עצמו בני ביתו, מה גם שהיו מבין בעלי ההלכה מי שגרסו - כמובא לעיל - כי דינו של הכובש הנאצי הוא כצר הבא על ישראל או כעמלק, היוצרים מצב של מלחמת-מצווה, במסגרתה אסור כל שיתוף פעולה עם האויב. העולה מהמקובץ לעיל הוא כי הן לתשובה חיובית והן לתשובה שלילית, יש על מה לסמוך.

4) שו"ת להורות נתן חלק ח סימן סה

ע"ד ששאל, אשר בשנות החורבן במדינת פולין, הוקמו בגיטאות ע"י הרשעים מועצות יהודיות יודנראט בלע"ז, ומטרתם של הרשעים היתה שהיהודים בעצמם יסייעו במזימתם בהשמדת היהודים ר"ל, ובגיטו אחת כשהרשעים דרשו מיושב ראש המועצה למסור לידם כמה אלפי יהודים, והלה ידע שהם נלקחים להריגה, הלך הלה ואיבד עצמו לדעת, ועי"ז נודע ליהודים מזימות הרשעים ויש שברחו או התחבאו. ואלו בגיטו שבעיר אחרת מסר היושב ראש ליד הרשעים כל פעם כמה אלפי יהודים, באמרו ליהודים הכלואים בגיטו כי על ידי מסירת מעטים ליד הרשעים הוא מציל את השאר, ובצורה כזאת מסר למעלה ממאה אלף יהודים, עד שלבסוף גם הוא עצמו נשלח להריגה ר"ל - ונפשו בשאלתו אם עפ"י דין תורה היה רשאי להתאבד או למסור בידי יהודים מעטים בידי הרשעים בתקוה להציל את השאר.

הנה הקשה לשאל בהלכה הנוגעת לנפשות, וכבר כתבנו בשאלה כיוצא בזה בשו"ת להורות נתן (ח"ב סי' ס"ה), כי ביום פקוד השי"ת עון אותה אומה הרשעה, יפקד גם עון זה על עצמותם כי הוכרחנו להזדקק לשאלה מעין זו אשר דמים בדמים נגעו. ומ"מ כיון שמע"כ נ"י הפצירני כמה פעמים לעיין בזה, אמרתי לכתוב מה שעלתה במצודתי בעזה"י לפום מסת הפנאי.

א) בשו"ע יו"ד (סי' זק"ן ס"א) כתב הרמ"א ז"ל, עכו"ם שאמרו לישראל תנו לנו אחד מכם ונהרגנו, לא יתנו לו אחד מהם אלא אם כן יחדוהו ואמרו תנו לנו פלוני, ויש אומרים דאפילו בכהאי גוונא אין למסרו אלא אם כן חייב מיתה כשבע בן בכרי עכ"ל. וא"כ בנדון דידן כיון שהרשעים לא יחדו את מי ליתן, ואפילו אם יחדו הלא שום איש מישראל לא נתחייב מיתה כשבע בן בכרי, א"כ ודאי שאסור

The Barenblat Trial

לברר וליתן מישוה להריגה. ובטו"ז שם (סק"ח) כתב, דלהכי נקטו כשבע בן בכרי, דאע"פ דבדין תורה לא היה חייב מיתה אלא מצד חוק המלכות שמרד בדוד, מ"מ אוסרין אותו אם יחדוהו, ומינה אף בזמנינו מי שפושע ומורד במלכות שלו מוסרין אותו, והוא הדין בשאר עבירות שאחד מוחזק בהם כגון עוסק בזיופים או שאר דברים שיש בהם סכנה, פשיטא שמוסרין אותו, ומן הראוי למסור אותו אפילו אם לא יחדוהו, כיון שהוא כמו רודף לשאר ישראל ע"י מעשיו הרעים שעושה בפשיעה עכ"ד. והנה בנ"ד לא שייך כל זה, כי מה שהמלכות הרשעה גזרה להשמיד את היהודים ח"ו, לאו משום עול שעשו יהודים אלא שמחמת רשעותם ושנאתם לישראל הפקירו את חייהם כצבאות וכאילות השדה. ופשוט דלא שייך בזה דינא דמלכותא דינא... וא"כ פשוט דמה שהמלכות הרשעה הפקירה דמם של ישראל לא שייך בזה דינא דמלכותא דינא, וממילא אף כשציוו למסור איש מיוחד אין זה דומה לשבע בן בכרי ואסור.

ב) אולם מה שיש לעיין בזה, דהנה הך דינא דעכו"ם שאמרו לישראל תנו לנו אחד מכם וכו', מקורו בתוספתא תרומות (סופ"ז) והובא בירושלמי תרומות (סופ"ח), סיעה של בני אדם שאמרו להם נכרים תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו הרי אנו הורגין את כולן, יהרגו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל, אבל אם יחדוהו להם כגון שיחדו לשבע בן בכרי יתנוהו להם ואל יהרגו. והנה בתוספתא שם סיים, א"ר יהודה במה דברים אמורים בזמן שהוא מבפנים והן מבחוץ, אבל בזמן שהוא מבפנים והם מבפנים הואיל והוא והן נהרגין יתנוהו להן ואל יהרגו כולן, וכן הוא אומר (שמואל ב' כ' כ"ב) ותבוא האשה אל כל העם בחכמתה וגו' אמרה להם הואיל והוא נהרג ואתם נהרגין תנוהו להם ואל תהרגו כולכם, רבי שמעון אומר כך אמרה להם כל מורד במלכות בית דוד חייב מיתה. ובהגר"א שם גורס בדברי ר' יהודה בד"א שהוא מבחוץ והן מבפנים. וביארו בפ"י מנחת ביכורים שם, שהרוצח מבחוץ וכולם בפנים דאיכא ספיקא שמא ינצל, לכן לא ימסרו אלא אם כן יחדו, אבל בכולם בפנים מותר למסור עכ"ד. ומדבריו ז"ל יוצא, דהיכא דיחדו מותר למסור אף היכא דאיכא ספק שמא ינצל, ובכולם בפנים מותר למסור אף בלא יחדו... ומכל זה מבואר, דרש"י והרד"ק פירשו בדברי ר' יהודה דאפילו היכי שיחדוהו אין מוסרין אותו אלא היכי דבודאי יהרג, אבל בספק אם יהרג ושמא ינצל אין הורגין אותו. ... אבל בלא יחדוהו אף אם יהרגו כולם אין מוסרין להן נפש אחת.

5) פסיקת רבנים בעניין סלקציה בתקופת השואה, פנינה פייג, שנה בשנה, 1991

ב- 10.26.1941 ה' חשוון תש"ב בא למשרד האלטסטנראט פקיד גסטאפו בשם ראוקה והודיע שהוא מעונין לראות את תושבי הגיטו "פנים אל פנים", לפיכך הוא פוקד על האלטסטנראט לפרסם הודעה שביום ה- 28 לאוקטובר בשעה 6 בבוקר חייבים כל תושבי הגיטו ללא יוצא מן הכלל להתייצב ב"ככר הדמוקרטים". האנשים חייבים להתחלק לפי סדר ידוע, כגון חברי האלטסטנראט לבד, המשטרה לחוד, העובדים בעבודות שונות, כל אחד וקבוצתו. על המשטרה היהודית להעמיד את כולם במקומות הקבועים להם ולהשגיח על הסדר. הוא יעבור על פני כל שורה ושורה ויבדוק אצל כל איש ואישה את תעודות העבודה. אלא שימצאו שאינם מסוגלים לעבודות קשות יעברו מן הגיטו למקום אחר. לאיזה מקום יעברו לא ציין. מדבריו אפשר היה להבין שהוא מתכוון לתחמום של "הגיטו הקטן".

דברי ראוקה עשו רושם קשה על חברי האלטסטנראט. הם הניחו שלא סיפר להם את כל האמת.

האלטסטנראט עמד באותה שעה לפני שאלה של מצפון ואחריות כאחד, השאלה הטראגית איך לנהוג. אם למלא אחר הפקודה שנתנה על ידי ראוקה, כלומר לפרסם הודעה ליהודי הגיטו על דרישת הגסטאפו, וכמו-כן לתת הוראות מתאימות למשטרת הגיטו על מנת שתבצע את הדרישה הזו, או לנקוט הפעם בטאקטיקה של סאבוטאז'ה גלויה ולהתעלם לגמרי מפקודתו של ראוקה?

לאלטסטנראט היה ברור שאם יבחר בדרך הראשונה יכול להציל ולו רק חלק ואולי חלק גדול של תושבי הגיטו. אבל אם יבחר בדרך השנייה עלול הדבר להביא בכך לרדיפות קשות מאד כנגד הגיטו ואולי גם להשמדתו המלאה. ההכרה הזו ורגש האחריות לחייהם של אלפי יהודים שאפשר עוד להצילם, נתמזגו עם התקווה היהודית המסורתית "שאולי ירחם", וברגע האחרון יתרחש נס. כל זה השפיע על עמדת האלטסטנראט שהחליט גם הפעם לא ללכת בדרך של סאבוטאז'ה גלויה כנגד הגרמנים.

הפסיקה

ההחלטה נתקבלה תוך ייסורים נפשיים נוראיים אחרי ישיבה שארכה שעות רבות ואחרי ביקור לילי והתייעצות עם הרב הזקן של קהילת קובנה. הרב אברהם דוד שפירא. כאשר שמע הרב את דברי ה"אלטסטנראט" נבהל מאד וגם התעלף. אחרי שהתאושש במקצת ביקש לתת לו שהות של כמה שעות כדי לבדוק בספרים איך יש לנהוג בעת צרה כזו לפי המוסר היהודי. למחרת הודיע הרב שפירא שאם האלטסטנראט מקווה שעל ידי קיום הפקודה יעלה בידו להציל אפילו חלק בלבד מאוכלוסיית הגיטו עליו לאזור אומץ ולקחת על עצמו את האחריות ולמלא אחר הפקודה".